Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXIX. Число 246. Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 21. жовтня, 1921. VOL. XXIX. No. 246. Jersey City, N. J., Friday, October 21, 1921. THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ПРОВІДНИКИ ЗЕЛІЗНИЧИХ ЮНІЙ ГОДЯТЬСЯ НА КОНФЕРЕНЦІЮ

КЛІВЛЕНД, Огайо, 18. жовтня. — Президенти робітничих зелізничих юній, що заповіли страйк зелізничих робітників на конець сього місяця, дістали від Зелізничої Робітничої Ради Злучених Держав запрошенне на конференцію до Шікаго. В сім місті перебувають тепер три президенти зелізничих юній, а саме Ворен Стовн, президент юнії льокомотивних машиністів; В. Г. Лі, президент юнії зелізничих трейнменів; і Б. Е. Картер, президент юнії пічкурів. Вони усі заявили, що поїдуть на конференцію до Шікаго. Лі заявив, що він радий скликанню конференції, та що він зробив усе, щоби лише до страйку не дійшло.

ПРОВІДНИК ЮНІЇ БОРОНИТЬ СТРАЙКУ.

ВАШІНГТОН, 19. жовтня. — Ворен Стовн, президент юнії зелізничих машиністів, видав публичну заяву проти заяви Дефріса, президента Торговельної Палати Злучених Держав, в котрій сей остро нападав на зелізничий страйк, називаючи його найбільше жорстоким та несправедливим нападом на народ і уряд Злучених Держав.

Стовн звертає увагу, що заява Дефріса може робити назовні зражінне, що вона дійсно видава в інтересі народа Злучених Держав, але її односторонні та сторонничі закиди вказують, що вона була видана в обороні зелізничих міліонерів. Далі Стовн обороняє зелізничих робітників перед закидом, зробленим Дефрісом межи стрічками його заяви, що мовляв американські зелізничі робітники не є добрі американські патріоти; Стовн вказує на довгий ряд американських зелізничих робітників, що служили у війску підчас війни, богато з них доброволцями. На закид, що зелізничі робітники не слухають Зелізничої Робітничої Ради, отже влади, установленої американським народом, Стовн вказує на факти, що зелізниці кілька разів не слухали постанов сеї Ради, коли їм се не було вигідно.

РОБЛЯТЬ ПРИГОТОВАННЯ ДО ЧЕТВЕРГОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ШІКАҐО, 19. жовтня. — Приготовання до конференції межи представниками Зелізничої Робітничої Ради та предсідателями зелізничих юній, що має відбутися тут завтра, находяться в повнім ході.

До Шікаґо уже приїхали предсідателі пятьох зелізничих юній, що були запрошені на конференцію. Вони зараз відбули наради, але ніякої заяви не видали. Рівночасно до Шікаґо приїхали предсідателі других зелізничих юній, котрі лагодяться вийти на страйк „зі симпатії" для „пятьох великих" юній. Межи ними переважає думка, що їх крок буде залежати від того, що зробить конференція межи членами Зелізничої Ради та провідниками „пятьох великих" юній.

ПРИГОТОВАННЯ ДО БОРОТЬБИ ПРОТИ СТРАЙКАРІВ.

БОНТОН, 19. жовтня. — Ґубернатор Кокс зі стейту Месечузетс заявив, що в случаю, якби дійсно дійшло до зелізничого страйку, він покличе усе стейтове військо до стереження зелізничого руху .Він заявив також, що він порозумівся з ґубернаторами других ново-англійських стейтів і вони теж згодилися зробити те саме в своїх стейтах.

ШІКАҐО, 19. жовтня. — Зелізниці приготовляються до довшої боротьби з юніями. В ріжних стратеґічних точках зелізниці будують захорони для страйколомів перед можливими нападами зі сторони страйкарів. На бічних торах збирають велику скількість порожних возів, які мають служити за мешкання для страйколомів. До юній доносять також про те, що зелізниці уже почали глядати за викиненими з роботи робітниками, яких вони мають ужити за страйколомів на случай страйку.

РОБІТНИКИ ВЕЛИКИХ РІЗНИЦЬ ЗА СТРАЙКОМ.

ОМАГА, 19. жовтня.—Робітники з ріжних різницьких юній в стейті Омага голосували недавно над справою страйку. Як каже секретар одної юнії, котрий належав до комітету, обчисляючого голоси, 85 процент голосуючих заявилося за тим, щоби дати юнійним урядам право зарядити страйк, як лише урядники будуть уважали його за потрібний.

МІЛУОКІ, Висканзин, 19. жовтня. — Коло 80 процент різницьких робітників заявилося при недавнім голосованню за страком.

З Форт Ворт, Тексас, доносять, що там також значна більшість робітників заявилася за страйком. Те саме доносять з Іст Ст. Луис.

АРЕШТ МАЙНЕРІВ.

ВІЛІЄМСОН, Вест Верджінія, 19. жовтня. — Майор Том Віліємсон, особистий представник ґубернатора стейту Морґана, котрий має наглядати виконуванне проголошеного ґубернатором вимкового стану, арештував нині в шатровім таборі для страйкуючих майнерів коло Лик Крік трох юнійних майнерських урядників, а саме; Мецґара, що веде місцевий льокаль майнерської юнії; Френка Дейвиса і Р. Д. Гвайта, котрі мають бути організаторами майнерської юнії. Арештовано їх під зазидом нарушення проклямації ґубернатора про вимковий стан. Арештуючий урядник заявив, що він кілька разі остерігав арештованих не ходити до майнерського табору і не відбувати публичних зборів без дозволу від нього, але вони його не слухали.

АМЕРИКАНЕЦЬ КАЖЕ, ЩО СОВЕТИ ОПИРАЮТЬСЯ НА ТЮРМАХ.

До Америки вернув второк капітан Емет Килпетрик, котрий сповняє свого часу службу при американськім Червонім Хресті і попав був в російський полон. Його зараз заслано до тюрми, і він перебув в ній девять місяців. На основі власних спостережень він розказує таке:

Російські большевицькі власти ще далі держать в неволі сотки тисячів німецьких, мадярських, та австрійських воєнних плінників, що попали в неволю російських царських війск підчас війни з Росією. Число жертв в людях в Росії Килпетрик обчисляє на 20 міліонів душ; се жертви війни, голоду та большевицьких масових трачень людий. В большевицьких тюрмах ще й тепер находяться сотки тисяч людий, але їх число зменчується кождого дня, бо вязні вимирають масово з голоду. Він говорив в тюрмах з царськими ґенералами і аристократами, з купцями і політиками, з робітниками і селянами.

Советськй уряд на думку Килпетрика держиться не чим инчим, як тюрмами. Цілу систему вязниць удержує надзвичайна комісія (чрезвичайка). Підчас цілої дороги до границь Росії він не бачив ані отворених реставрацій, ані фабрик працюючих. Одинокою фабрикою, що працює під большевицьким урядом, являється фабрика паперових гроший. Всіх членів в комуністичнійпартії є 300.000.

Таке правительство мусить послугуватися масою шпигів. В одній Москві має їх бути яких 30.000. За всяке слівце проти уряду всякого жде смерть.

Вироки смерти падуть один за другим. Будучи в тюрмі, він чув, як безупинно тратили людий одного за другим.

Капітан Килпетрик видістався на волі завдяки тому, що Американська Запомогова Комісія заявила большевицькому урядови, що не дасть помочи голодуючим так довго, аж сей випустить на волю усіх Американців.

ДИВНИЙ НЕЩАСНИЙ ВИПАДОК

В підземній зелізниці яка лучить нюйорський остров Мангатен з побережем стейту Ню Джерзи, случилася дивна нещасна пригода.

В второк рано, коло три тверти на девяту, коли поїзд сеї зелізниці їхав скорим гоном на одним скруті, бічні двері одного воза нагло отворилися і один пасажир, Ллвін Ді Берон, випав з поїзду якраз під другий поїзд, що їхав в противний бік на сусіднім торі. Нещасний погиб на місци. Оба поїзди зараз задержано і не пущено в рух через дві години. Серед публики настала страшна поляка, яку дуже трудно було успокоїти.

Поліція та урядники зелізниці зараз розвели слідство над тим, чому двері отворилися підчас їзди, але не могли найти ніякої причини. Віз, в котрім случилася подія, їздив ще від року 1918, а такої пригоди ще ніколи не було.

НОВИЙ ЧЕСЬКИЙ КАБІНЕТ.

В склад нового чеського кабінету входить 15 міністрів. Після числа міністрів новий чеський уряд являється меншим від усіх попередних Премером міністрів є Бенеш. До кабінету ввійшло трох соціялдемократів: д-р Дерер, міністр уніфікації. Габерман, міністр суспільної опіки і Срба. Партія чеських аґраріїв має трх представників, народні соціялісти також трох, людовці двох, народні демократи одного, а крім сего є трох міністрів спеціялістів у кабінеті. Новий кабінет має закінчити фазу урядничого уряду ,на Чехословаччині що вже тратив свій авторітет і підпирають його спільно всі партії „Право Ліду", пишучи про завдання нового кабінету зазначує, що робітники ожидають від нього трох річей: перш усього обезпечення робітників на старість і інвалідів, вирішення питання пр відділення церкви від держави і переведення закну про податок від майна в цілі зміцнення чеської валюти.

З НЕДОЛІ НАШИХ РЕЕМІГРАНТІВ З АМЕРИКИ.

Недавно переїздило шляхом Львів — Тарнопіль — Ворщів около десять родин наших реемігрантів переважно з околиць Борщева і Гусятина, що вертались з Америки й Канади. Позбавлені вже більше чим рік роботи, жили вони в останних часах виключно заощадженим грошем, а що не було виглядів на скоре поліпшеннє ринку праці, зібрали решту тяжко запрацьованих долярів і пустились в поворот до рдінего краю. В Амстердамі заскочила їх немила несподіванка, а іменно німецькі пограничні власти насильно забрали їм доляри а в заміну за них дали асиґнати на Варшаву, так що обрабовані на дальшу дорогу мусіли позичати в аґентів перевозових підприємств. Чого не забрали німецькі цлові урядники, сього докінчили інтернаціональні злодії на пограничу Польщі в Познамі, де застрашеним людям прямо силою відбирали решту гроший, документи, валізки, клунки і т. п. До дому вернулись вони майже з голими руками, з квітками на польські марки.

РЕВІЗІЇ В ЖИДІВСЬКИХ РЕДАКЦІЯХ У ВАРШАВІ.

Дня 23. вересня варшавська поліція перевела ревізію по всіх редакціях жидівських ґазет. Закрито жидівську друкарню „Ді Велт".

„ПОЛЬСЬКА ПАНІ" У ЛЬВОВІ НАПАДАЄ НА УКРАЇНСЬКОГО ХЛОПЦЯ.

Шовністична нетерпимість у деяких кругів доходить просто до божевілля. От наприклад маємо до занотування такий факт: 11 літний хлопчина Володимир Кулик, ученик 1 кляси українські гімназії, ішов вівторок, 27 вересня, зі школи в товаристві другого такогож як він студентика. Говорили з собою по українськи про се, що їм учитель завдав та як їм виробити задачу. Їх розмову почула якась капелюшова „пані" і з криком: „Гайдамацке племен не мув по гайдамацку, бо ту Полска!" — кинулася на малого Кулика і перевернула на землю так нещасливо, що розбила хлопчині ніс, перетяла губи і передіравила бороду. „Такбим вшісткім зрбіла!" — закричала героїня і пішла своєю дорогою, а малий хлопчина, стікаючи кровю, з плачем попентався домів, не знаючи, який „злочин" поповнив він і за що „пані" так тяжко побила його. Компетентним чинникам подаємо адресу жертви шовіністичної орґії, а саме, мешкає при улиці Жулінського ч. 11 А. II поверх. А все те наслідки цькування шовністичної преси, на якій виховуються такі „героїні", як згадана „пані".

ПОЛЬСЬКА МАРКА І ДОЛЯР.

Для наглядного образу відношення польської марки до американського доляра подає краківський „Напшуд" у передвиці з дня 21 вересня такі факти: 30. червня 1920 року було польських банкнотів на суму 11.700 міліонів марок. Курс доляра виносив тоді 253 польських марок, отже всіх банкнотів було на суму нецілих 142 міліонів долярів. З кінцем липня 1921 р. число паперових гроший виносило в міліонах 115.242. Курс доляра виносив тоді 2100 марок. Емісія паперових польських марок зросла о 431 проц., а курс доляра о 1272 процент.

ПОСОЛ ДІЯМАНД І ПОЛЬСЬКІСТЬ ЛЬВОВА

Про „Східні торги" у Львові пише посол до Герман Діяманд у варшавському тижневику „Сьвят". Посол Діяманд уважає „Східні торги" розцвітом польськости на східних кресах, рацією польського впливу на Сході, бо „Львів промінює польськістю аж по границі Східної Малопольщі і від нього залежить національний характер цілого краю".

ЗАМАХ НА АМЕРИКАНСЬКОГО АМБАСАДОРА В ПАРИЖІ

БОМБА ВИБУХЛА ДВІ МІНУТИ ПЕРЕД ПРИХОДОМ АМБАСАДОРА МАЙРОНА Т. ГЕРРИКА, ДО АМБАСАДИ; РАНИЛА В ПЛЕЧІ СЛУГУ, КОТРИЙ ОТВОРИВ ПАКУНОК З БОМБОЮ.

ПАРИЖ, 19. жовтня. — Сьогодня вибухла бомба в домі американського амбасадора Майрона Т. Геррика, при 16 Авені Мессіна в Парижі. Бомба ранила тяжко слугу, котрий отворив пакунок з бомбою. Вибух ушкодив також кімнаті, в якій отворено пакунок.

Амбасадор Геррик приїхав до дому дві мінути по вибуху бомби.

Пакунок з бомбою прийшов до тутешної американської амбасади по многих листах з погрозами з причини засуду на смерть двох Італійців в Америці, в стейті Мессечусетс, котрі були обжалувані за убийство скарбника у фабриці.

Бомба була завинена в красну скриньку з написю „перфуми". Через те гадали в амбасаді, що се дарунок для омбасадора з приводу його уродин, які були 9. с. м.

Пакунок отворив слуга Валтер Бленчард, Англієць, котрий був на війні при бомбах і розуміється на них. Він, коли тільки отворив пакунок і помітив шнурок, пізнав, що се бомба і кинув її на бік, а самий став утікати. Бомба вибухла в куті кімнати і втікаючого Бленчарда ранила відламком бомби в плечі. Кімната, в якій був вибух, сильно ушкоджена.

Коли амбасадор Геррик прийшов домів і йому розповіли про подію, він сказав:

„Щасте, що вибух не стався в канцелярії, бо там був би убив богато осіб. Злочину того доконав безперечно якийсь боягуз, котрий не маю смілости виступити отверто".

Опісля амбасадор удався сейчас до готелю Крійон, де мешкає ґенерал Першинґ. Там прибув також префект паризької поліції. Цілий вечір вони говорили про подію. Цілу службу детективів вислано для слідження за злочинцями.

Пакунок з бомбою якийсь час дійсно находився в канцелярії, але секретар амбасади гадав, що се дарунок для амбасадора і виніс його та подав слузі.

Зараз по вибуху прийшли до дому не тільки амбасадор але і його сестрінка і її малий син.

Поліція в Парижі вірить, що замаху доконали італійські соціялісти в Парижі з пімсти за засуд на смерть двох соціялістів Італійців в Мессечусетс.

Кілька днів перед замахом амбасадор дістав листи з погрозами. Денно тих листів приходило до 100. В тих листах протестовано проти засуду на смерть робітників Нікольо Сакво і Бартольомео Ванцетті в Америці, в стейті Мессечусетс.

Париські соціялісти ладили демонстрацію перед американською амбасадою і видали брошуру, яку роздавали на місті, а в якій критикували американську справедливість і правительство.

ДЕМОНСТРАЦІЯ ПЕРЕД АМЕРИКАНСЬКОЮ АМБАСАДОЮ В БЕЛЬҐІЇ.

БРУКСЕЛЯ, столиця Бельґії, 19. жовтня. — Около 200 бельґійських соціялістів уладило демонстрацію перед тутешньою американською амбасадою з приводу засуду на смерть двох італійських соціялістів в Злучених Державах.

ПРОМОВА ЛЛОЙДА ДЖОРДЖА В ПАЛАТІ ГРОМАД.

ЛОНДОН, 19. жовтня. — Британійський премієр Ллойд Джордж виголосив сьогодня в палаті громад (низшій палаті парляменту), довгу промову, в якій обговорив питанне про безробітте в Англії і зараду проти нього, а також про потребу кредитів для середущої Европи. В промові взивав також анґлійський нарід, щоби вже раз забув воєнну ненависть до Німців.

ПАПА РИМСЬКИЙ МОЛИТЬСЯ ЗА ПОМИРЕННЄ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ Й ІРЛЯНДІЇ.

ЛОНДОН, 19, жовтня. — Папа римський вислав письмо до англійського короля, в якому пише, що він молиться за успіх британійсько-ірляндської мирової конференції, та, щоби покінчилась довга боротьба між двома народами.

Король Юрій відповів папі римському, що він прилучується до його молитви.

ПОЛЬЩА ХОЧЕ ЗГОДИ З НІМЕЧЧИНОЮ.

БЕРЛИН, 19. жовтня. — Польський уряд старається зблизитись до німецького правительства в справі заключення договору між Німеччиною і Польщею, головно у справах торговлі. Від якогось часу німецькі промисловці бойкотують Польщу за звірства, яких Поляки допускались на Німцях. Через те в Польщі нема фабричних товарів.

Німеччина не противна торговельній умові з Польщею, але, як кажуть німецькі політики, тепер ще не пора на неї.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свобода": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
На отрошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЗАГРОЗА ЗЕЛІЗНИЧОГО СТРАЙКУ ТА АМЕРИКАНСЬКА СУСПІЛЬНІСТЬ.

Загроза зелізничого страйку в Злучених Державах наробила більше розголосу, як могби наробити страйк в якім другім промислі. Коли взяти під увагу вагу зелізниці в сучасній господарці, то сьому й дивуватися не можна.

Новочасна господарка опирається на всесторонім поділі праці. Минулися часи, коли кождий виробляв для себе майже все потрібне до життя. Нині кождий став спеціялістом, який виробляє лише одно, а все друге дістає від других. Кравець робить убрання, швець черевики, фармер дає сирі рільничі продукти, різник лаштує мясо, і т. д. Значить, шевцеви треба перевезти убрання з кравецької фабрики, мясо з різні, огородовину з фарми. Навіть черевики треба йому перевезти, бо тепер йому платять за шевство не черевиками, але грішми.

Та се лише один поділ праці серед людий. Є ще й другий. Хто нині взявся до шевства, то вже не то що до кравецтва не мішається, але навіть кравецтво поділене на ріжні праці, з котрих кожду віддано иншому чоловікови в тій самій фабриці. Нині ані кравець не робить усего убрання, ані швець цілого черевика, ані механік цілого автомобіля. Кожде ремесло поділене на довгий ряд спеціяльних робіт. Нераз ріжні части того самого виробу роблять в ріжних фабриках, часто в ріжних місцевостях. Головно сирий матеріял та топливо добувається в ничім місци, як їх переробляється чи зуживається.

В злуці з тим поділом праці межи людий є ще один поділ немовбито межи краями. Ось на полудни Злучених Держав цілі стейти управляють бавовну, не журячися за добування вугля або зеліза або за виріб черевиків. В одних краях Злучених Держав переважає управа кукурузи, в других управа пшениці, де инде знов управа ярини, то знов садівництво. У великих містах, як в Ню Йорку та Шікаго, зібралися міліони людий, що споживають всякого рода ростинні потрави, про котрі вони навіть поняття не мають, як вони ростуть. Словом, новочасний розвій суспільности йде до того, щоби кожда околиця займалася таким промислом, до якого вона найкраще надається природними богатствами, своїм положенем, складом населення, тощо. З того виходить всесторонна користь для людий.

Але увесь сей величезний, подробичний поділ праці межи людий вимагає одного: точного, легкого, дешевого, перевозу річий, людий та краму з одного місця на друге. Сирівці треба перевезти з місця, де їх добувають, на місце, де їх будуть перерабляти. Згрубша оброблені товари треба повезти там, де їм будуть надавати остаточну форму. Готові товари треба превезти там, де їх мають люди споживати. Перевіз се основа нинішнього промислового життя. Хоч на перший погляд ока є здається, що він нічого не творить, але не треба й довгої застанови, щоби побачити, що без нього нічо властиво не можливе. Він немовби первопідстава цілого господарства народа. Порівнювали його з живчиками в людськім тілі, і не можна заперечити, щоби порівнане було пересаджене.

Задержмо перевіз в новочасній суспільности, а побачимо страшні наслідки на цілій суспільности. Дійсно щось немовби в тілі здержало правильне функціонованнє живчиків, що носять відчивку матерію по всіх закутинах живого тіла. Без перевозу фабрики в дуже короткім часі вичерпалиб свої припаси сирих матеріялів і мусілиб задержати всю роботу. Без перевозу склепи, магазини і крамниці вичерпалиб скоро свої запаси покладних товарів і, хочби хотіли продавати, не малиб що продавати. За якийсь час наставби повний застій в цілій народній господарці. Люди не могли би нічого виробляти і не малиб можности купувати. Затмерлоби життє господарське. Насталоби повільне завмирання.

Перед такою катастрофою станула тепер американська народна господарка через загрозу американських зелізничих юній почати страйк перевозових робітників, як до дня 30-го жовтня не сповняться їх домагання. Колиб таку погрозу кинули робітники других промислів, то певно не малаб вона таких наслідків, як погроза зелізничих робітників. І суспільність і уряд побачили, що їм грозить на случай, якби припинено до виконання погрози. Через те та сама американська суспільність, що звичайно з добродушним самозадоволенням ситого чоловіка дивиться на всякий страйк, починає натискати на американський уряд, щоби сей щось зробив і не допустив до нещастя. Через те американський уряд, котрий підчас кождої суперечки межи робітниками та підприємцями прибирає звичайно міну: „Все бери, лише мене не займай", почав кидатися, як посолений, щоби запобігти катастрофі, якою бувби страйк зелізничих робітників.

ПРО „ВАРЯГА", ЯКИЙ МАЄ СПАСТИ УКРАЇНУ.

(Від власного кореспондента).

Дотеперішні невдачі в будові української держави внесли велике замішаннє в політичні думки і змагання української інтелігенції. „Коли на тоці не молотиться, то в хаті колотиться", — каже народня приповідка. Так і українська інтелігенція поділилася на гурти й гурточки так кождий з них по своєму „спасає" Україну, бачучи все зло у всіх инших гуртах, а все добро в свому гурті.

Будова української держави велася під прапором Української Народньої Республики, себто демократичної республики з соціяльними змаганнями в дусі соціялізму. Коли-ж сю будову постигли доси самі невдачі, то часть української інтелігенції прийшла до виводу, що винен сьому сам прапор Української Народньої Республики, себто та політична і соціяльна програма, на якій будувалася українська держава. Такий вивід дуже простий, хоч не мусить бути вірний, — так само, як не все перо мусить бути винно, коли хтось писати не вміє.

Та часть української інтелігенції, яка була настроєна „лівою", переходить розвиток своєї політичної думки в тім напрямі, що причина невдачі будови української держави лежить у тім, що Українська Народня Республика була за мало „ліва", що треба було приняти радянсько-комуністичну (большевицьку) плятформу, а тоді все було би гаразд.

Инша знов часть української інтелігенції, яка вважала весь демократизм в гіршім разі „конечним злом", а в ліпшім — „европейською видумкою", може й доброю для середньо- і західно-европейських народів, але не для Українців, — каже, що вся причина невдачі будови української держави лежить у тому, що Українці взялися будувати українську державу як республику, а тимчасом державу взагалі може збудувати тільки монарх. Отже треба перше всего знайти для України монарха, а він уже збудує українську державу-монархію.

Перший виступив з сею думкою український історик Вячеслав Липинський, український посол у Відни з часу гетьмана Скоропадського.

Сам Липинський має оригінальні ідеї про монарха й монархію, ідеї, які можна би назвати аристократично-монархічним ідеалізмом. Відповідно до того він виробив такі ідеалістичну концепцію монархії, де монарх не є ані деспот, як в давних монархіях, ані конституційний монарх, як у новочасних монархіях, але якась висша істота, найсправедливійший, найрозумнійший і найдобрійший Господар Української Землі, який господарює в ній на основі правних норм, які Липинський назвав „Трудовою Монархією".

На думку Липинського будову української монархії почав гетьман Скоропадський і сю традицію треба продовжати. Тому він стоїть на тім, що українським монархом повинен стати ніхто инший тільки Скоропадський.

Сі свої думки розвинув Липинський в збірниках п. н. „Хліборобська Україна", які видає „Союз хліборобів-державників".

Про сю монархічну концепцію Липинського скажу коротко (може колись напишу про неї докладнійше), що вона нездійснима, утопійна, бо вимагає від монарха й його окруження незвичайного ідеалізму, а від всіх верств населення діточої віри в доброту й непомильність монарха і відповідного тій вірі послуху. Така монархія, якої хоче Липинський, не істнувала й не може істнувати.

З иншою концепцією української монархії виступив **Евген Чикаленко**, один з найвизначнійших українських діячів старшого покоління, богатий поміщик, який і своєю працею і грішми дуже заслужився для розвитку українства під царським режімом, демократ, який одначе зневірився у здібність українського народу збудувати демократичну республику.

Чикаленко помістив на весні в віденській „Волі" статтю п. н. „Де вихід", в якій висловлює свої думки.

Він зовсім годиться з Липинським, що українська держава може бути збудована тільки монархом. За те не годиться він з думкою Липинського, що монархом повинен стати Скоропадський.

„Українським монархом — пише він — не може бути ні Скоропадський, ні Петлюра, ні хтось инший свій, бо на свойом ми, по своїй недисциплінованости не обєднаємося, не помиримося, — а знов тільки який Варяг, як в старовину, (натяк на варяжський рід перших київських князів), якийсь чужоземний королевич, що мати-ме за собою піддержку якоїсь держави, прийде з своєю гвардією, привезе своїх, а не московських, „фахових" чи „спеців" (спеціялістів) і поведе політику понадклясову, понадпартійну і зорганізує державу з непамотних хліборобів, як се зробили в наші часи чужоземні королевичі в Греції, Румунії, Болгарії. А приклади культурних народів, як Фінляндія, Прибалтійці, Чехи та инші, що зорганізувалися в республики, до нашого некультурного народу не підходять.

„Якже здійснити ідею української монархії, без якої не може бути й нашої державности.

„Найпростійше здійснити її можна булоб тоді, коли-б сею думкою перенявся наш державних центр, себто Рада Республики та уряд на чолі з С. Петлюрою.

„І коли сей уряд заходиться ідеєю української монархії і, зробивши відповідні заходи до кандидата на Гетьмана-Монарха, з сим гаслом піде на Україну, то вістка про свого царя, про близьке йнаступ спокою й ладу піднесе дух народу, допоможе підняти всенародне повстаннє і вигнати Москалів.

„А згодом, коли держава наша відібється від Москви, устоїться, окріпне під монархом, і коли весь нарід навчиться читати виборчі списки, як по инших державах, привчиться за конституційної монархії, як на приклад в Англії, до виборчого права, призвичається до громадського самоврядування, тоді внуки наші чи правнуки може і схотять подумати і за Українську Народню Республику, а нам поки-що треба подбати за монархію, без якої ми не маємо своєї держави і не обєднаємо всіх українських земель у Соборну Україну".

Хто? має бути тим „Варягом", тим „жужоземним королевичем", який єдиний може збудувати українську державу?

Василь Вишиваний, себто архікнязь Вільгельм Габсбург! Се обявив українському громадянству недавно сам Чикаленко, а саме при ось-якій нагоді:

В часописах появилися недавно відомости, що Василь Вишиваний веде і серед українського громадянства і серед чужих держав акцію, щоб його признано кандидатом на українського монарха, який обняв би на Україні власть після упадку большевизму. Часописи доносили, що на той випадок Василь Вишиваний склав уже свій кабінет під проводом Чикаленка. З сього приводу Чикаленко помістив в „Українській Трибуні" (ч. 107 з 17. вересня) отсе спростовання:

„В ч. 95 Вашого часопису, в статті, взятій з „Вперед", безпідставно сказано, що я маю стати на чолі проектованого п. Вишиваним уряду. **Я дійсно ідейно співчуваю концепції на чолі з Вишиваним, якого тепер уважаю за того Варяга**, про якого писав у своїй статті „Де вихід", але практично не беру участи в тій акції, бо не вірю в її успіх доти, доки до неї не приєднається наш державний центр і взагалі всі державно-творчі елементи України".

З сеї заяви Чикаленка виходить: 1) що він уважає Василя Вишиваного єдиним спасителем української державности; 2) що Василь Вишиваний справді веде акцію, яка мала-б його посадити на українськім престолі.

Крім сього є в заяві Чикаленка ще одно, дуже характеристичне для української вдачі. Чикаленко заявляє, що хоч уважає Василя Вишиваного єдиним спасителем української державности і сочуває його акції, — одначе не буде брати участи в тій акції доти, доки до сеї акції не приєднаєтеся державний центр і всі державно-творчі елементи України. Иншими словами: „Зажду, аж другі зроблять, а я тоді до них пристану!" Ну, якби кождий так сказав бо, тоді ніякої акції на світі не було би. Бо, коли хто вірить, що якась акція добра й потрібна, то повинен перший братися до роботи і кликати инших, бо коли кождий буде ждати, аж инші зроблять, то ніколи нічого не буде зроблено. Чи не тому так погано стоїть українська державна справа, що люди, замісць разом працювати, порозбігалися та й кождий жде, що инші зроблять.

Вертаючи до справи „Варяга" — Вишиваного, трудно сказати, в якім стані знаходиться справа, на що він числить і т. д. В часописах є тільки неясні поголоски, між иншим про те, що він уже утворив кабінет, в якім засідають люди, що ще недавно були республиканцями і займали ріжні високі місця в Українській Народній Республиці (член Директорії Андрієвський, б. посол в Царгороді Лотоцький і ин.).

Одначе певне можна сказати, що ціла та акція Вишиваного, се „дім, будований на піску", одна з тих чергових рецепт на уздоровлення української державности, від яких Україні не тільки нема ніякої користи, тільки велика шкода, бо сим тільки розбивається українські сили.

Ціла акція Вишиваного характеризує тільки ту страшну зневіру й безсильність тої части української інтелігенції, яка крутиться коло нього. Вона неначе говорить: „Ми самі, з цілим нашим народом, нічого не годні, але як нас Василь Вишиваний візьме в руки, тоді станеться чудо і ми збудуємо українську державу".

Справді дуже сумно мусить бути з тими людьми, які думають, що Василь Вишиваний, молодий чоловік, який доси нічим особливим не визначився, чкого всі ті люди, що величають його, перевисшають своєю працею для України, який тільки те одно має за собою, що вродився Габсбургом*) — що він і тільки він може спасти українську державність.

Якби справді так мало було, що весь український нарід нічого не годен, тоді й Василь Вишиваний нічого не поможе.

Одначе так не є. Український нарід, який уже пятий рік бореться за свою державність, чей в тій боротьбі зріс у свідомість і силу, таки вибере державну самостійність.

Формою укДраїнської державности буде тільки республика. Тепер не час на нові монархії, коли старі повалилися.

А Василь Вишиваний, коли не сміє бути **членом** українського народу і хоче бути тільки його **володарем**, монархом, — найліпшу прислугу зробив би Україні, як би оставив її в супокою.

Гайдельберг, 17. вересня 1921.

Др. Михайло Лозинський.

*) Про особу Василя Вишиваного я писав докладнійше в статті „Недобрі приятелі", „Свобода", ч. 31 з 19. лютого 1921.

ХТО ВИНЕН?

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Франкфурт над Меном, Німеччина, 2. жовтня, 1921.

Се стара байка, що коли два сваряться або бються, то вину звалює одна сторона на другу. Те видимо найкраще на світовій війні. Антанта закидала Німеччині, що Німеччина і її союзники спричинили війну; супроти сего Антанта мусіла боронитися перед нападом. Німеччина казала, що вона спровокована хоронилася тільки перед плянованим на неї нападом. І одна і друга сторона оголошувала явні і тайні документи ворожої собі сторони, щоби доказати свою невинність. І одна і друга сторона ще нині свято переконана про свою невинність. І жадна сторона не дасться переконати, що обі сторони хотіли війни і що обі винні, бо на погодженнє спорів не знайшовся би мирний спосіб без воєнних авантур. Та сторони не зречися всяких заборчих плянів і вдоволитися етнографічними границями.

В примінюванню до наших „сусідів" се значить залишити мрії про „ойчизну од моржа до моржа", зречися загарбаних українських земель; се значить, закинути думки про „єдину, неділиму Россію" і перестати уважати себе за одиноких спасителів світа; се значить політичні мрії про Константинополь і „румунське" Чорне море а забратися з українських земель.

Та нашим добрим „сусідам" і не сниться зробити таке. Всі ті наші „спасителі і покровителі" стараються ущасливити Україну; кождий, на свій спосіб, любить нас і наш хлібець і наше майно. Кождий старається „оборонити" нас перед нападом, тож кождий приготовляєся до сеї „оборони". Війни ніхто не хоче ні буржуазна Польща і Румунія, ні „пролетарська" Росія; вони лише приготовляються до оборони перед нападом. Одна і друга сторона удержує своїх шпіонів і агітаторів в ворожій собі державі; одна другу хоче добре розсвідити нім розпічнеся кровавий танець в нашій „обороні". Обі сторони громадять свої сили, обі вірять в свою невинність, обі протестують, закидають собі не додержуванне договорів", нарушуванне міжнародних прав, вмішуванне у внутрішні справи і т. д.

І так Польща закидає Росії недодержуванне риського договору і ширенне большевицької агітації в Польщі. На се має Польща докази. Вона „війни не хоче", але готова до оборони своїх інтересів.

Румунія протестує проти большевицької агітації в Бесарабії; вона „війни не хоче", та мусить боронитися.

Росія закидає так Польщі як Румунії піддержуванне контрреволюціонерів. Росія має на се докази. Совітська Росія „війни не хоче" та перед нападом буде боронитися.

І так показується, що ніхто не хоче війни; кождий готовиться лише до оборони; ніхто не винен. В дійсности обі сторони говорять собі правду в очі, обі готовляться до війни, бо [illegible] бачать чи то своє спасення чи здійснене своїх імперіялістичних мрій.

Польща стоїть нині перед цілковитим банкротством. [illegible] зв. „фінанси" вже не „під псом", а під цілою чередою псів. Польська марка не далеко від своєю вартістю від совітських „срубликів" чи рублів. Внутрішня політика ограничається на нищенню Українців і фабрикації Поляків в Сх. Галичині. Спекуляція і хабарництво процвітає як найліпше. Загранична політика Польщі виказує самі неудачі; авантюри зроблені Польщею так на Шлеску як в Вильні показали перед світом наглядно нахабність Польщі. Нині так „польська господарка" як і польська авантурнича політика є цілому світові відомі. Найліпше сказав про се Ллойд Джордж, який уважає Поляків за нарід божевільних, яких не можна поважно брати. „Без податків, без адміністрації, отже без житевого нерву держави, бавляться Поляки в авантури. Економічне життє завмерло, нема що їсти, на прокормлене дітий жебрає Польща по цілому світу. Не мають власних фабрик оружа і амуніції, а продовжує Польща вини у безконечність. Без гроша без уміння вести державу, все, веде Польща безглузду війну". Так сказав Ллойд Джордж, коли Сапега обіймав теку міністра заграничних справ. Чи погляди англійського політика від тоді змінилися, сумніваємося; певним одначе, що положенне Польщі не змінилося.

Ще в гіршім положенню находиться комісарська Росія. І „фінанси" вже давно низше всякі. Як там нині життє, про се найкрасше говорять усі ті доз[в]и і заклики деяких комуністичних газет, наклик[аючих] до як найскоршого несення допомочи і ратовання Росії перед катастрофою. Сам Троцький сказав еще на девятім конгресі комун. партії в марті 1920 р. „Ми винищили крах, щоби побідити білих". Не диво, що нині найновійший контрреволюціонер „голод" терроризує міліони населення і що совіт. Росія мусить жебрати куска хліба в чужих державах; та сама Росія, що давнійше не знала самі де подіти своє чи там українське збіжє. Усе те завдячує головно політиці комісарів, що нині зносять приватну торговлю, завтра її привертають, післязавтра соціялізують фабрики і завтра пускають їх в аренду і т. д.

А що до Румунії, то вона не дуже далеко втікла від Польщі. Через війну вона стала майже гри рази більшою, та рівночасно хабарництво і корупція стала кілька разів більша ніж передше. В румунськім парляменті можна почути про се завсіди цікаві історії з докладними датами а в румунських газетах нераз подибуєся такі заголовки як „В державній апровізації 10 міліонів дефіциту" і т. п. Таке Йонеску вихвалюєся в парляменті, які то Румуни дали правам меншостям права. А в дійсности ми знаємо, що Українців на Буковині нищиться так само, як в Сх. Галичині. Вистарчить згадати численні в решти Українців, замкнення українських гімназій у Вижниці і Кіцмані і перемінн народних укр. шкіл на румунські. Еще гірше під тим оглядом в Бесарабії. Румунські бояри думають лише, як би то устроїти в осені коронацію свого короля, а Таке Йонеску старається за всяку ціну позискати угоду у Антанти на цілковите закрі[пленне] загарбаних земель, передівсім Буковини і Бесарабії. І хоть як сильна є в Румунії опозиція проти союза з Польщею, „державою без границь на сході і заході", то все таки той союз проти Росії заключено. А заключив його Таке Йонеску, щоби приподобатися Франції і закріпостити загарбані украї-

ські землі. За ту ціну малаби Румунія виступити проти Росії разом з Польщею і попирати Петлюру, про котрого кружать непевні вістки, що він находиться в Ясах. Що Румунія Петлюрі за дармо нічо не дасть се певне. Чи ціною „приязни" має бути Бесарабія чи і Одеса, єще не знати, та заплатити Румунія собі скаже і не вдоволиться самою назвою „приятеля". Вправді „Укр. Трібуна" в ч. 114 вірить, що в укр. державі „Румунія дуже і дуже легко може найти і близького приятеля і майбутнього спільника". „Імперіялістична політика незахопила так Румунію, щоб для неї було неможливою, як це для Польщі, думка ціною зведення політичних кордонів до етнографічних, встановити лад та спокій з своїми сусідами". Щож? блажені — віруючі! Ми знаємо Польщу і знаємо Румунію і можемо нині предвидіти як та „приязнь скінчиться.

Здавалося би, що так Польща і Румунія як і Росія повинні би взятися за направу внутрішних відносин а не пускатися в нові авантури. Та так не є. І одна і друга сторона видить сповненнє своїх мрій в війні. А що обі сторони винні, про те нихто не буде сумніватися крім обох сторін і їх прихильників. Польща винна, що загарбала українські землі. Як довго вона їх удержить, так довго не має спокою, так довго немає границь і не є державою а чимсь посередним, на що нині єще назви нема. Совітська Росія винна, що при помочи червоних війск опанувала Вел. Україну, зробила її своєю кольонією і не дала про те змоги **українському народови** (не малим тисячам!) збудувати свою державу після своєї волі (не по волі комісарів, ні отаманів ні „опікунів"!). — Імперіялістичні забаганки так „білі" одної сторони, як і „червоні" другої доведуть до війни скорше чи пізнійше. І нині вже усюди видно нагромаджуваннє війск на українських землях. На Україні придніпрянській відбуваються маневри червоної армії. В Польщі мають відбутися маневри в присутности Фоша. В Румунії заряджено мобілізацію. Акцією Польщі і Румунії малаби кермувати Франція. Чи до війни прийде чи ні, то певним є, що усі ті війска стоять майже виключно на українських землях і заїдають український хлібець. Кому би воєнне щастє і не сприяло, то факт є, що тереном війни мусіли би стати українські землі, в слід за чим прийшла би єще більша руїна.

Та звеликої хмари буває малий дощ. А коли би вже дійсно наші „опікуни" захотіли нас „боронити" і коли би українському народови прийшлося би зазнати усіх „благодатий" війни, то сподіємося, що український нарід перенесе те може останнє лихо, добуде собі так бажану самостійність і заведе лад без комісарів, без отаманів і без опікунів.

Ст. Ю.

З ВІРШІВ ВАСИЛЯ ЩУРАТА.

Моє серце не тут, моя дума не тут,—
Вони ген на Поділлю, над Збручем:
Дума лине вірлом, серце рветься [притьмом
На лани, сном повиті могучим.
Доки щастя твоє, рідний краю, є [сном—
Моє серце і дума над Збручем.

Гей, Поділля, лани, плодотворні лани,
Жерело мого смутку і суму!
Плуть за море по хліб ваші рідні сини,
Яж до вас маю скорбну шлю думу.
Там блукає вона і шукає тих сліз,
Що по трав розлилися коверци,
Що зросили стежки всі і кождий [покіс,
І сльозами тими троять серце.

Моє серце не тут, моя душа не тут,—
Вони ген на Поділлю, над Збручем:
Дума лине вірлом, серце рветься [притьмом
На лани, сном повиті могучим.
Доки щастя твоє, рідний краю, є [сном—
Моє серце і дума над Збручем!

* *

Плила по небі хмаронька
Над гаєм опинилась,
Зівялий лист побачила,
В сльозу перемінилась.
Перемінилась хмаронька
В сльозиноньки перлисті,
Заіскрилися перлами
Вони на жовтім листі.
Подув мороз о півночи,
Тремтячі сльози — перли
Стялись на листі инеєм.
Мов разом з ним завмерли.
Стялися сльози інеєм,
Завмерли на листочку,
Вмираючи зготовили
Йому на смерть сорочку.
Горіли зорі свічами,
Вітри подзвіннє вили,
Мерлець скотився з дерева
До свіжої могили.
І сумом скрізь повіяло...
По жовтих листя купах
Ступають всі засмучені
По жовтих топчуть трупах.

* *

Ти даром тужиш, даром ждеш,
Шкода твоїх надій;
Любови вдруге не знайдеш,
Не вернеться спокій.
Бо хочби херувимів Бог
Тобі дав леґіон,
Не проженуть вони трівог,
Що твій полошать сон.
І хочби другий леґіон
Архангелів зійшов,
Ідучи до тебе їх кордон
Прорве моя любов.

ДЕЩО ПРО ЛЯЦЬКЕ СМІТТЄ.

(Допись).

Проти Позички Національної Оборони розписаної нашим галицьким Правительством виступають Ляхи; ляцька шляхта, пани дідичі, ляцькі жандарми і посіпаки, ляцькі ксьондзи Єзуіти — одним словом ціла розбишацька і грабіжницька Ржеч-Посполіта.

А є також купка деревляних і кукурузяних „Українців", що теж виступають проти Позички Національної Оборони. Котрі? Пан Міхал Яцкуф, пан Твардохляб і пан Демянчук — ляцькі льокаї. І пан Давид Боржиско, „редактор почцівей русіньскей ґазеткі в Скрентоне". І жменя замотеличених большевицькою дурійкою.

Красна собі кумпанія тримається купи, аж любо.

* * *

Що Ляхи проти української Позички, се не дивне. Світ пізнав, що то за зілє та Ляшня і Ляхи знають, що ще трохи заходів з боку українського народу і його діячів, а ляцьке панованнє „на кресах" трісне мов банька з мила. А вони, Ляхи, так бажають вкорінити свою власть в Східній Галичині. Ляхи хочуть український народ в Галичині запрягти в панщизняне ярмо. Ляхи хочуть відібрати від українського люду в Галичині послідний скравок землі, послідну рубаху. Ляхи хочуть винищити український нарід в Галичині до коріння і нашу рідну, прадідну, политу кровю предків наших землицю, засіяти Мазурами.

Тому нема що й дивуватись, що Ляхи виступають проти української Позички Національної Оборони.

* * *

Що проти сеї Позички виступають наші задурманені большевики, таксамо не дивно. Вони такі, яких Тарас Шевченко назвав „раби, підніжки, грязь Москви". Вони наймити, плачені большевицькі форналі, плачені рублями зрабованими їх хлібодавцями з українського люду. Вони звикли слухати наказу „свише", для них „повелінія" Леніна і Троцького і цілої кровожадної московської голоти — се річ свята, се їх віра і молитва і евангеліє. Вони звичайні собі собаки, яких большевицькі босяцькі царі витресували і нацьковують на рідний народ — і вони брешуть і друть свою неньку і скавулять за новими охлапами.

Для них, для наших большевицьких яничарів святе і найсвятійше те, що сказав Ленін і Троцький. Сказав Ленін і Троцький: „даємо „товаришам" ляцьким шляхтичам Сх. Галичину і Волинь і Холмщину і Полісє — а наші товариші большевики в Америці в оден голос заревли: „Слава' най так буде „нині і присно і вовіки віков амінь, амінь, амінь!" Раз сказали большевицькі царі, що українські землі і десять міліонів „хахлацького" народу має бути закованих в ляцькі кайдани, для наших вітролюбих большевицьких варятів, то справа вирішена на віки. Вірні собаки.

* * *

Але чому проти сеї Позички виступає о. Давид Бориско?

Чи тому, що о. Давид Бориско сам не хоче нічого дати, ні позичити Україні?

Чи тому, що о. Давид Бориско є товаришем пана Міхала Яцкова ще з монашого життя?

Чи тому, що о. Давид Бориско також потрохи замотеличений большевицькими пархами?

Чи тому, що о. Давид Бориско хоче, щоб польські ясні пани уважали його за „почцівеґо Русіна"?

Чи тому, що о. Давидови так хочеться любуватись, як польські розбишаки і польські монахи будуть нагайками січи нещасний український народ?

* * *

Треба ткаи признати, що о. Давид Бориско дуже красно прислугується польській справі. Може бути, що колись о. Давидови Борискови Ляхи будуть ставити памятник, а може бути, що поховають його, як він умре колись, в Кракові на Вавелю.

А тепер повинен ясню пан ксьонже Любомірскі, ляцький амбасадор у Вашингтоні, надгородити о. Давида Бориска медалем „заслуґі і валечности" — „в узнаню" його „вюрної служби для ясней Ржечипосполітей".

Тільки най о. Давид Бориско пішле панови Любомірському свою ґазету, писану яцківським стилем, а ручимо, що нагорода його не мине. Може навіть „ойчизна" знайде для о. Давида який кожух — о, перепрашаю — яке тепле футерко з якого польського круля, або бодай старі ногавиці з Яна Казімнєржа. Бо вірний і добрий раб єси, о. Давиде!

* * *

Сиділо в ресторані одного разу кількох офіцирів. Напроти них сидів „такий собі панок" — і вилізла йому, вибачте, проста біла вош на фронті камізельки. Офіцири почали приглядатися тому божому сотворінню. Завважив вош і цей „панок", тріпнув її пальцем в сторону офіцерів ґоворячи: „марш до свого реґіменту".

Прийде час, що й український народ копне своїх хрунів до польського стада і скаже: „Марш, хруні, до свого реґіменту". А річ певна, що кождий Українець, котрий може купити Бонд Позички Національної Оборони, а не купить, і кождий Українець, що поборює українську Позичку, в очах українського народу буде хруном.

Ану хруні — орґанізуйтеся в свою хрунівську партію, хай знаємо кілько вас є. Колись вам Україна заплатить.

А ви, браття Українці, в Америці і в Канаді, покажіть ділом, навряд Ляхам і їх погоничам, що бажаєте Вільної України.

Купуйте Бонди Позички Національної Оборони, бо ви до хрунівської спілки не хочете належати!

Панько Загнибіда.

З „ОЙЧИЗНИ ОД МОРЖА ДО МОРЖА".

(МАЛИЙ ФЕЙЛЄТОН).

Кождому відомо, що польська марка захорувала на „падачку"; тоб-то щось подібне до хороби „свентеґо Валентеґо". Значить марка замісць стояти в горі падає на долину. Та „падачка" се нова хороба, щось в роді „спячки", тут богато рецепт, та якось не помагає. Клопіт мають Поляки з тою „маречкою". Яких вже докторів, знахорів, ворожбитів не кликали? Нічо не помагає! Одні кажуть, що Німці трійки дали, другі говорять, що „гайдамаки" „врікли" і т. п. А тимчасом „маречка" хорує, нидіє і вже одною ногою в гробі.

Та от в останнім часі знов видумали нову рецепту. Кажуть, що „маречка" так з туги вяне; даймо, кажуть, її поважнійшу „товаришкен", злоту марку, то тоді і паперова „маречка" устаткуєся і не буде робити дурниць. — Як то буде — не знати; поживем побачим. Та тільки як та „злота" задивиться на паперову і зачне собі падати, що тоді буде? Ліпше може було би пуститит в світ блахмана і видрукувати вперед „срібну" марку, а як та впаде, то все таки лишаєся еще „злота".

Деякі видять причину лиха вже в самих хрестинах марки. Кажуть „марка", се-ж чисто німецьке імя. Великим ослом був той, хто її так охрестив; от тим то і „марка" має ослячу натуру. Тягни її в гору — то вона падає. І рецепта готова: належить марку тягнути в долину, то вона піде в гору, бо осла тягнеся завсіди в противний бік. Не знати, чи який польський міністер фінансів колись того послухає? А може і його треба тягнути в противний бік?

— — — — — — — — —

Нема то життя, як в „Малопольсце"! Все то якась благодать на голову спаде. Щоби „обивателям" не нудилося, то й про розривку дбаєся. І так: нині процес „гайдамака", що Полякуф живцем їв; завтра стріляють „гайдамака-бандита", що польске жони живцем їм; позавтра вішають „здзічалеґо гайдамакен", що „польске дзяткі" живцем їв; попозавтра арештовання „здрайцуф Украінцуф", що хтіли „ойчизнен поваліць". І так день за днем. Все польські ґазети мають що базґрати, завсіди мають готову „духову поживу" для „обивателюф і млодзежи".

А про Українців також незабуваєся. Бо поминувши се, що їх дуже радо видиться в арештах і дефензивах, про них все дбаєся по „братиему". І так і учителя присилають до села, (не гайдамаку, а таки „свого", патріота чи фельдфебля чи поліцая чи жандарма се обоятно, в кождім разі „свого") і косцюлек поставлять і ґазету пришлють; та ще як гарно називаєся? — „Рідна шмата" або „Нерідний край". Та ніби чого тут еще хотіти? І церкву вам замкнуть самі і ключі переховають; ба і при хазяйстві поможуть, бо і підсвинка заколять і зїдять за вас. Одним словом усюди виручать, хиба до арешту то ні; тут вже кажуть самому іти і їхати; та за се ідеся і їдеся дуже довго і задармо.

— — — — — — — — —

Довго, дуже довго ждала Східна Галичина та вкінци діждалася... воєводів. І певна річ, як Схід. Галичині чи там „Малопольсце" можливо жити без воєводів. Польска не може бути без шляхти, а шляхта без воєводів еще менче. А в нас в „старім краю" де не плюнеш то шляхтич. Тож крайна пора вже була прислати і до Малопольскі дідоводів чи там воєводів. І так наші брати в Галичині мають вже аж трох таких цуциків; у Львові, Тернополи і Станиславові. І ото недавно зїхалися вже усі ті „ясно-блискучі" та давай „радити", щоби мовляв виглядало, що вони не дармують. І урадили:

по перше: здусіць Украінцуф!

по друге: здусіць „гайдамакуф"!

по трете: здусіць „кабануф"!

І кождому воєводі, (а „шляхта на заґродзє рувна воєводзє") тепер ясно, як має поступати,

Польське „наместніцтво" у Львові поховане на „личаківськім" Побіч него стоїть вже порожна яма; кажуть, що „воєвудзтво" її замовило для себе.

Юрко.

СПРАВЛЕННЄ ПОХИБОК.

У виказі зложених готівкою записів на позичку („Свобода" ч. 229) було дві похибки, які отсе простуємо.

Під ч. 8. мало бути:

о. Велигорський Іван, Гренвил, Н. Й., $50.

Під ч. 35. мало бути:

Бр. св. Стефана, від. 181 У. Н. С. в Менвил, Р. Ай. винасиґнувало з каси $250. Поодинокі члени зложили слідуючі: Гричух Павло 10, Ясінчук Юрко 25, Клеон Дмитро 10, Шевчук Никола 10, Шевчук Григорій 10, Совецький Никола 10, Шевчук Іван 25, Гричух Петро 10, Шевчук Павло 10, Бурак Юрко 15, Задорожний Іван 10, Заяць Петро 10.00, Сорокатий Стефан 10, Черкас Микола 10, Микитин Гаврiїл 25, Субтельний Микола 10, Пелех Матій 10, Стойка Сильвестер 10. — Разом $480.00.

В СПРАВІ НАДСИЛАННЯ ОГОЛОШЕНЬ ДО „СВОБОДИ".

З огляду, що многі Відділи, приватні товариства як брацтва, клюби, забавові кружки та музичні і співацькі товариства, які удаються зі своїми оголошеннями до „Свободи", надуживають часто довіря при уділенім їм кредиті на плачене їх оголошень і зволікають свої рахунки на довгий час а в многих случаях зовсім до них не признаються, управа видавництва є змушена увести на будуче певну в сім згляді норму, здержуючи всякі надіслані оголошення тим висше згаданим групам і поодиноким особам, котрі залягають з оплатою рахунків за поміщуваннє їх оголошень або за виготовленнє друків. Їх нові замовлення будуть лише тоді обслужені і полагоджені, коли вони прислали свій лист вчас, який дозваляввби на переписку і вирівнаннє рахунку. Жадні оправдання не будуть узгляднюватися.

Часопись „Свобода" мусить мати дохід з оголошень для удержання себе в щоденнім виданню, а коли ще вона не тішиться пресовим фондом, то рішучо не може поблажувати справи плачення рахунків, які звичайно переходять на „нових урядників" і пропадають.

Звернемось ще і до тих Вп. Панів бизнесменів з ранги „добре знакомих зі „Свободою", котрі під всякими претекстами намагаються отворити собі місячний кредит а опісля держать рахунки неоплачені цілими місяцями або їх впрост іґнорують. Таким мусимо отверто сказати, що ся часопись не є „плезюр кар" і вони мусять бути приготовані, чи скорше чи пізнійше, що їх залеглі рахунки будуть сколектовані.

Хто є в бизнесі а хоче свій бизнес оголошувати в часописи, то повинен розміркувати, яку суму гроший він хоче видати на оголошенне в певнім часі і звернутися до видавництва. Нехай купить під своє оголошенне 50, 100 чи більше цалів місця, розложить їх під поодинокі оголошення і оплатить згори, якщо оголошенне не має наміру поміщувати довше як місяць. А коли зробив умову з видавництвом на більше число цалів а фірма є безпечною, то видавництво пристане на місячне плаченне рахунків, як се робить і тепер з совісними бизнесовими фірмами.

Хто висилає малі оголошення повинен все залучити часть належитости і вислати задаток.

Видавництво „Свободи".

ДОПИСІ

(Дописи проситься писати лише на одній стороні паперу і по можности читким письмом. Писати треба пером, а не олівцем. Коли в дописи наводите які імена, то напишіть їх виразно і правильно, щоби не було непотрібного баламутства. Між поодинокими стрічками лишайте доволі місця, щоби можна було вигідно невідповідні слова або лиху стилізацію справити і до друку приладити. Пишіть завсіди щиру правду і не обдурюйте своєї редакції та читачів своєї часописи, бо се приносить народови шкоду, а не пожиток. Правдиве імя і назвиско кождого дописувателя (а також його докладна адреса) мусять бути редакції знані, бо безіменних дописий не береться під розвагу. Хто не підписує своєї дописи своїм правдивим іменем, то на його жаданне редакція задержує його правдиве імя в тайні і ніколи та нікому сього не зраджує. Як хто не має довіря до своєї редакції, то нехай не висилає до неї ніяких письм. Коли ми віримо своїм дописувателям, то маємо право жадати, щоб і вони нам вірили).

—o—

ВУДГЕЙВЕН, Н. Й.

„Людзе і людзіска".

У 233-тім числі (з 6. жовтня б. р.) нашої дорогої „Свободи" подибав я допись з Рочестер, Н. Й., п. з. „Банкротство кацапів-большевиків". Автор тої дописи, М. Хрунябий (псевдонім), дуже гарно зясував усі ті закиди, які чесні Українці підносили на віцу супроти зрадників свого рідного народу. Що большевицька кириня іде на руку нашим „найсердечнейщим", про се можна переконатися з голосів тутешних польських ґазет. Для прикладу я наведу тут в повній основі статтю Броніслава В. Сікорского з Джерзи Сіти, Н. Дж., яка була поміщена в нюйорськім „Куриері Народовім" (з 27. вересня б. р.). Ось що воно там написано:

„Чи всі є однакові? (се заголовок статті пана Сікорского). Дуже богато читачів подумає собі, що всі Українці є людьми, котрим дається хліб, а вони кидають за те каменем. Таким посуджуванням американська Польонія заподіяла би велику кривду поцтивим Українцям, котрі з великим захватом признають Полякам те, що є польське. Возьмім яко примір, що в теперішнім часі в Америці зявився якийсь оборонний і визвольний український комітет, котрий продає українські бонди на визволенне Східної Галичини зпід влади Польщі. Що за глупота?! Польща вже давно є визволена, а таксамо і часть Польщі, то є Галичина — Малопольща. Щоденна українська газета „Свобода" й „Америка" розписуються і хотять вмовити в своїх читачів, що Галичина то є Україна, і продають якісь бонди на висвободженне тої-ж.

Але є люди і людиска! Знайшлася горстка інтелігентних, поцтивих і вчених Українців, котрі видять і судять Поляків не яко людий заборчих, але мистців труду і праці. Таких людий можна назвати чесними і подякувати їм, що є Українцями. Такою є Робітнича Партія під проводом молодого й чесного лідера п. Дмитришина. Молоденький („млодзютки") той лідер п. Дмитришин, знаний яко чоловік справедливий і високо цінений за своє образованне, не впадає в фанатизм, але противно: виступає остро проти таких українських бондів, остерігає українських робітників перед їх закупцом, а навіть отверто виступає на вічах і при помочі своєї орґанізації розгромлює українських шовіністів, котрі в несправедливий спосіб посуджують польський нарід о нечувані розбої. Длятого американська Польонія може сміло поґратулювати п. Дмитришинови, а і його ґазетці „Українським Щоденним Вістям", за оборону чести, якої українські шовіністи хотять позбавити польський нарід, а якої п. Дмитришин і його „Вісти" так хоробро боронять. Пан Дмитришин і його ціла орґанізація прийшли до переконання, що Галичина була і є Польщею. Пан Дмитришин яко порядний і шановний („чціґодни") Русин-Українець знає про се знаменито, що відбирати від Поляків те, що є польське, противиться пошані („чці") і чести інтеліґентної робітничої партії української. Позаяк я походжу з Малопольщі — як і п. Дмитришин, тож маю честь поґратулювати п. Дмитришинови і його „Вістям" за так славну прислугу для Народу Польського, як для Українського. Більше таких славних і справедливих українських лідерів як п. Дмитришин, а з певностию Нарід Польський і Український рука в руку будуть жити в згоді.

Нема на світі паскуднійшого і більше вонючого сотворіння як Юда — зрадник свого народу. Отже длятого я дуже тішуся, що рочестерські Українці так гарно і достойно справилися з тим нашим народним хмизом, який Ляхи називають „інтеліґентними, поцтивими і вченими Українцями". Моя утіха збільшується ще й тому, що я перебував у Рочестері майже 8 років і знаю дуже добре всіх тамошних визначнійших Українців. Такі люди як Братусь, Стеценко (син Великої України), Пакула, Мурашко, Пастущин, Рудий, Луцишин, Кузь, Кисіль, Боднар, Костів, Гриньковський, Головка, Гарасимчук, Теребуцька, Паснак, Кіхта, Кулик, Бінашевський і богато инших, котрих я вже не можу собі пригадати — се завзяті і непохитні народні борці, котрі дуже добре знають і розуміють, з ким та за що боряться. Їх ніхто не віддурить і не ошукає, бо вони свідомі того, що Москаль „білий" і Москаль „червоний" — одним миром мазані... Не обдурить їх також і ніякий ляцький прислужник, бо вони знають, що кождий Лях і собака — то віра однака!

Честь Вам, славні мої Земляки з Рочестер, що так крепко обороняєте честь і достоїнство свого рідного народу!

А всім хруням я бажаю грубого посторонка і сильної бзини, щоби вона видержала тягар повішених на ній „поцчівих Русінуф" і большевицько-кацапських наймитів.

Н. Костів.

—o—

КЛІВЛЕНД, О.

Відповідь „демократови" на його брехню в „Народній Воли".

В неділю, 11. вересня б. р., відбулося в нас Січове віче в справі орґанізовання членів до Січової Орґанізації. На се віче тутешні січовики запросили на бесідника головного отамана сеї орґанізації, п. П. Новодворського з Шікаґо.

Отож та неділя буде довго в памяти клівлендських Українців. Не буду описувати всіх подробиць сего віча, але треба зазначити, що воно відбулося так спокійно, що можна сказати, що то було перше спокійне українське віче в Клівленді. А сталося се завдяки нашому січовому відділови, бо тутешні січовики стали в дверях і не пустили жадного „демократа" марки Бронштайна на салю.

Але се не подобалося безштаньким „демократам" і вони давай писати до Бриськової шмати розмаїті брехні.

Отож пищете, товаришу „демократе", що члени Народного Дому не раді були тому і не знали, що там має відбутися Січове віче. А я вам скажу, що ви огидно брешете, бо січовики два тижні наперед оголошували віче на той день. А що ви кажете, що члени Народного Дому не були раді, то се також свідома брехня, бо майже більша половина членів Народного Дому се січовики.

Далі тов. „демократ" накидається на головного отамана Січової Орґанізації за се, що він щирими і горячими словами взивав людий, аби підпирали правительство Петрушевича і купували бонди Національної Позички. Тим своїм нападом на щирого Українця ви, тов. „демократ", показали людям, хто ви є. А як не знаєте, то я вам скажу: Ви є московський гній і варшавське сміттє, бо правдивий Українець не киринить проти бондів своєї власної держави, але сам їх купує і ще других до того заохочує; бо закуплений тепер оден бонд то так, як би оден кулемет на ката Ляха. Ото, тов. „демократ", вважайте, бо на таких „демократів" з кошари Бриська і „Єжедневних" суд буде! Український нарід осудить, хто йому помагав, а хто шкодив у його визвольній боротьбі. Отже щоби часом ви не мали до діла з сухою гилякою...

Далі тов. „демократ" пише, що на сали був настрій не то дурний, не то квасний. Брешете, „демократе"! Люди одушевлялися промовою отамана Новодворського і сю промову зчаста грімкими оплесками перервали. А як ви того не чули, то мабуть тому, що у вашій голові або самогонка шуміла, або може настрашилися дуже „святої міліції" (так ви назвали тутешних січовиків), котра в дверях стояла і була готова кождому хруневи карк скрутити.

Брехнею є також і те, тов. „демократ", що ви базікали в „Народній Неволи", що не було охочих до вписи на бонди і до Січи. Неправда ваша, бо по скінченій промові люди приступали до стола і підписували декларації, а до Січи вписалося 34 члени зараз на вічу. Отже бачите, тов. „демократе", як ви грубо брехали? Ви видаєте з себе поверховно чесного чоловіка, а за пазухою камінь тримаєте, щоб зі заду завдати смертельний удар тому, хто провадить український нарід до свободи і волі. Я вас знаю, хто ви є, хоч ви підписалися під своєю брехнею „демократ". Але з вас такий демократ, як з Пілсудского соціяліст.

А до всіх Українців у Злучених Державах кличу: Кому мила свобода, хто ненавидить кайдани, хто має пімсту до ката Ляха — вступай до Січи! Купуй Бонди Національної Позички! Підпираймо наше українське правительство під проводом д-ра Петрушевича і станьмо муром при тім правительстві, щоби всяка ворожа фиря не могла нас проломити, а виборемо те, за що боремось! Гоніть від себе всяких хрунів, ляцьких і московських, бо для них не повинно бути місця між українським громадянством!

Мих. Левицький.

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

KULPMONT, PA.

Братство св. Арх. Михаїла справляє ПЕРШИЙ ВЕЛИКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ БАЛЬ, який відбудеся дня 29. октобра 1921 р. в Washington Hall на 10th St. в Kulpmont, Pa. і отсим запрошує ласкаво всіх Українців з Кулпмонт і околиці як з Маріон Гайтс, Шамокін і Мт. Кармель. Хто прибуде на сей Перший Український Баль в Кулпмонт, буде 25 літ довше жити. Початок точно о годині 6-ій вечером. За добру услугу ручить
46 Балевий Комітет.

NEW YORK, N. Y.

ТОВ. „УКРАЇНСЬКА МОЛОДІЖ" в Ню Йорку, Н. Й.
відіграє театральне представленне

ЗОРЯ НОВОГО ЖИТТЯ

комедія в 4-ох діях, А. Ф. Кащенка

В СУБОТУ, 22. ЖОВТНЯ 1921

в Українськім Народнім Домі, 217-19 E. 6th St., New York, N. Y.

Початок точно о годині 8-ій вечер.

По представленню баль до 2-ої години по півночи получений з почтою любови.

Вступ: $1.00, 75 і 50 центів. 45-46

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

СЕНТРАЛІЯ, ПА. Бр. св. Михаїла, від. 90, повідомляє, що надзвичайний мітинґ відбудеться о 1-шій годині пополудни в неділю, 23. жовтня, в гали церковній. Проситься всіх членів на той мітинґ прийти і вирівнати свої належитости. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — М. Дудун, предсе.; І. Чепа, секр.